

नेपाल गजेट

भाग २

नेपाल सरकारद्वारा प्रकाशित

खण्ड ५] काठमाडौं मार्ग २० गते २०१२ [संख्या १५

कानूनविभाग

श्री ५ महाराजाधिराजबाट बनाइबक्सेको तल लेखिएबमोजिमको ऐन सर्व-
साधारणको जानकारीको निमित्त प्रकाशित गरिएको छः—

२०१२ सालको ऐन नं. १५

स्वस्तिश्री गिरिराज चक्रचुडाणि नरनारायणेत्यादि विविध विहदावली
विराजमानमाने त्त ओजस्वी राजन्य प्रोज्ज्वल नेपालतारा उँरामन्द इतुल
ज्योतिर्मय त्रिशक्तिपट्ट अति प्रबलगोखदाक्षिणबाहु महाधिपति फिरड मार्शज
सर्वोच्च दम्पणगडर इन चीफ श्री मन्महाराजाधिराज श्री श्री श्री महाराज महेन्द्र-
वीरविक्रम जङ्गबहादुर शाहबहादुर शमशेर जङ्ग देवानामसदा सभर विजयिनाम ।

(५१)

आधिकारिकता-मुद्रण विभागबाट २२९ जित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।

नेपाल राष्ट्र बैंक-गठन गर्नको निमित्त वनेको ऐन

नेपाली नोट निष्काशनको सुप्रबन्ध गर्नु राज्यमा नेपाली मुद्रा चलन चल्तिमा ल्याउने सुव्यवस्था मिलाउनु तथा नेपाली मुद्रा विनिमय दरमा स्थिरता कायम राख्नु परेकोछ।

विकासका निमित्त पूजीलाई गतिशील बनाई राज्यको उद्योग चन्दाबाई समेत प्रोत्साहन दिनु परेकोले र,

नेपालमा बैंक पथाको विकास गराउनु परेकोले सँगै एउटा राष्ट्र-बैंकको नितान्त आवश्यक परेको हुँदा श्री ५ पहरा माधिराजबाट यो ऐन बनाई जारी गरिबक्सको छ।

परिच्छेद १

प्रारम्भिक

१. संक्षिप्त नाम, विस्तार र प्रारम्भः—

[१] यो ऐनको नाम नेपाल राष्ट्र-बैंक ऐन, २०१२ रहेको छ

[२] यो ऐन नेपाल भर मुलुक लागू हुनेछ।

[३] परिच्छेद १, २, र ४ तुरुन्तै लागू हुनेछन् र परिच्छेद ३ का कुराहरू साकारले नेपाल गजेटमा प्रकाश गरेका मिति मितिका सूचना अनुसार लागू हुनेछन्।

२. परिभाषाः— विषय वा प्रसंगले अर्को अर्थ नहागेमा देहाएका शब्दहरूको अर्थ देहाएबमोजिम हुनेछ।

[१] बैंक— यस ऐन अनुसार स्थापित भएको नेपाल राष्ट्र बैंक।

[२] समिति— राष्ट्र बैंक संचालन गर्न गठित भएको संचालकहरूको समिति।

- [३] विदेशी मुद्रा — नेपाली मुद्राबाहेक अरु देशको मुद्रा ।
- [४] प्रतिपत्र — एक बैंकले अर्को बैंकको नाममा फलानाको यति रुपैयाँले खासिसम्पत्तिको चेक, ड्राफ्ट वा हुन्डीहरू स्वीकार गर्न भनी लेखेको पत्र ।
- [५] सीब्यूगीटी — नेपाल वा विदेशी सरकारको ऋणपत्र ।
- [६] वित्त अफ एक्सचेन्ज — फलाना मितिमा वा भागेका बखत फलानालाई वा निजले दिनु भनेकालाई वा सो लिई आउनेलाई विना सर्त यति रुपैयाँ दिनु भनी कुनै एकले अर्कोलाई इस्तखत गरिदिएको लेखोट ,
- [७] प्रमीसरी नोट — फलाना मितिमा वा भागेका बखत फलानालाई वा निजले दिनु भनेकालाई विना सर्त दिन्छ भनी वादा गरिदिएको लेखोट ।
- [८] सरकार नेपाल सरकार ।

परिच्छेद २

स्थापना, मूलधन, व्यवस्था र गठन

३. स्थापना: —

- [१] नेपाल सरकारले गरियाएको नोट निष्काशन सम्बन्धी काम गर्न र यस ऐनका दफाहरू अनुसार बैंक सम्बन्धी कारवार समेत गर्नको निमित्त नेपाल राष्ट्र-बैंक नामको एउटा बैंक स्थापित हुनेछ ।
- [२] यो बैंकको प्रधान कार्यालय काठमाण्डौमा रहनेछ ।
- [३] यस बैंकको काम काज, लेनदेन हर हिसाब तथा मुद्रा मामिला गर्दा नेपाल राष्ट्र-बैंकका नाममा गरिनेछ ।

आधिकारिकता मुद्रण विभागद्वारा प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।

[४] यो बैंकको कामलाई नेपाल राष्ट्र-बैंक नामको छाप चलाउने छ ।

४. बैंकको मूल्याङ्कन :— यो बैंकको मूल्याङ्कन एक करोड रहनेछ र दशकाल पुरैमा संचालक समितिको सिफारीस उपर विचार गरी सरकारले थप्न वा घट्ने गर्न सक्नेछ ।

५. व्यवस्था :—

[१] बैंकका गभर्नरको राय बुझी सरकारले राष्ट्र-हेतका लागि आवश्यक ठहर्नेकाको निर्देश दिने छ ।

[२] उपर्युक्त सरकारी निर्देशको अनुसरण गरी बैंक संचालन गर्ने र यस ऐन अन्तर्गत बैंकले गर्नु पर्ने सबै कार्य सम्पादन गर्नेसमेत सम्बन्धित कार्यमा र संचालक समितिले गर्नेछ ।

[३] माथि उपरका [२] मा उल्लेख गरिएका काम गर्न संचालक समितिले नियम बनाउने छ त्यस नियमवमोजिम संचालक समितिको रेखदेख र निर्देशमा रही उक्त समितिले पाएको अख्तियार गभर्नरले संचालन गर्न पाउने छ । बैंकको काम सुचारु रूपले चलाउन निज गभर्नरले आफूले पाएको कामको अख्तियारी आफ्नो जवाफदेहीमा आफू मनिफा कर्मचारीलाई सुम्पन सक्नेछ ।

६. गठन :— (१) देहायमा लेखिएबमोजिम पाँच जना सदस्यहरूको एक संचालक समिति गठन हुनेछ ।

(क) एक जना गभर्नर र

(ख) चार जना संचालक ।

(२) बैंकका गभर्नर तीन वर्षको अवधिका निमित्त सरकारबाट नियुक्त गरिनेछ सो अवधि सकिएपछि सरकारले भनासिब ठहर्नेमा निजको पुनर्नियुक्ति गर्न सक्नेछ निजको तलब रत्ता रर-कारबाट तोकिएबमोजिम हुनेछ ।

(३) माथि उपदफा १ (ख) मा उल्लिखित सञ्चालकहरू पनि सरकारबाट दुई वर्षको अवधिका निमित्त नियुक्त हुनेछन् । यी सञ्चालकहरूले सभामा उपस्थित भएका दिन सरकारबाट तोकिएको दिवसभन्निम किस पाउने छन् । प्रत्येक वर्ष यी चार जना मध्ये एकजना मोक्ष प्रथाद्वारा रीटायर्ड हुनेछन् र रीक्तस्थान सरकारद्वारा पूर्ति गरिने छ । रीटायर्ड भएका सञ्चालकलाई सरकारले फेरि नियुक्त गर्न सक्नेछ ।

७. गभर्नर, र सञ्चालकको अयोग्यता: —

(१) देहायका अस्वथाभा कुनै व्यक्ति सञ्चालक हुन, रहन पाउने छैन ।

(क) टाढा छुटेको, वा ।

(ख) बहुलाएको, वा

(ग) कुनै पनि बैंकमा अफिर वा कर्मचारीको पदमा बहाल रहेको, वा

(घ) कसै बैंकको सञ्चालक भइरहेको, वा

(ङ) विधान सभाको सदस्य मुकर भएको ।

(२) एउटै कम्पनीका साभेदार वा एउटै कम्पनीका सञ्चालक भइरहेका कुनै पनि दुई जना साभेदार वा सञ्चालक यस बैंकको सञ्चालक हुन सक्ने छैनन् ।

[१] माथि उपदफा [१] र [] मा लेखिएका अयोग्यताका अवस्था मध्ये [ग] र [घ] बाहेक अरु अवस्था गभर्नर हुन वा रहनामा पनि लागू हुने छन् ।

८. कायम मुकाम — विामो परी, विदामा बसी वा अरु कार्यकारण परी केही समयसम्म गभर्नरले बैंकको काम दिन नसक्ने भएमा सरकारले निजको ठाउँमा कायम मुकाम खटाउने छ । त्यस्तो अवस्था परी आएमा संवाचकको ठाउँमा पनि सरकारले कायम मुकाम खटाउने छ ।

६. खाली खालसाः—

[१] समितिको अहमतिविना कुनै सदस्य लगातार तीन पटक समितिको सभाभा उपस्थित नभएमा संचालकको पदबाट हटाइने छ ।

(२) सरकारले कार्यकारण परेमा गभर्नर वा सञ्चालकलाई बर्खास गर्न सक्नेछ ।

(३) समितिका जुन सुकै सदस्यले सरकार छेउ राजीनामा पेश गर्न सक्ने छन् । राजीनामा स्वीकृति भएपछि निजको स्थान रीक्त हुनेछ ।

(४) माथि उल्लेख [१] [२] र [३] मा लेखिएको अवस्था परी रीक्त हुन आएको स्थानमा सरकारले योग्य व्यक्ति नियुक्ति गर्ने छ तर् अर्स्तो व्यक्तिको नियुक्ति साविकवालाको बाँकी रहेको अवधिको निमित्त मात्र हुनेछ ।

१०. समितिको सभाः—

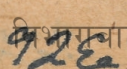
(१) सञ्चालक समितिको सभा चाहिण्डा बस्न गभर्नरका तजबोजले बोलाइनेछ । तर यस्तो सभा कमसेकम वर्षको ६ पटक र कमसेकम तीन महीनाको १ पटक बोलाइनु पर्छ ।

(२) गभर्नरसमेत कमसेकम तीन जना सदस्य नभई सभा गर्नु हुँदैन । सो-बमोजिम गणपूरक संख्या (कोरम) पुगी बसेको सभाको निर्णय सञ्चालक समितिको निर्णय मानिनेछ ।

(३) कमसेकम दुइजना संचालकले लिखित अहरोध गरेमा गभर्नरले जुन सुकै वस्तुतः पनि सभा बोलाउन पर्नेछ ।

(४) गभर्नर वा का. मु. गभर्नरको सभापतित्वमा समितिको सभा हुनेछ ।

(५) पक्ष विपक्षको मत बराबर भएमा गभर्नरले निर्णायक मतको (काण्ट्रीड भोट) प्रयोग गर्ने छन् ।

आधिकारिकता मुद्रण प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ ।

११. संचालक समितिलाई मुलतबी राख्ने साकारको अवतियाः—

- (१) यस ऐनबमोजिम गर्नुपर्ने काम गर्न असमर्थ ठहराएमा सरकारले नेपाल गजेटमा प्रकाश गरि संचालक समितिलाई मुलतबी राखी त्यसको ठाउँमा यम ऐनबमोजिम बैंक सञ्चालन गर्न कुनै व्यक्ति वा संस्थालाई मुकर्र गर्न सक्नेछ । त्यस्ता व्यक्ति वा संस्थाको यम ऐनबमोजिम संचालक समितिले पाएको पत्रै अधिकार प्रयोग गर्न पक्कै छन् ।
- (२) तर यसो गरी सकेपछि सरकारले यसो गर्नुपर्नेको कारण खोली संसद भएमा संसद भएमा धी ५ मन्त्रालयहरूको हजुरमा बढी से बढी तीन महीनाभित्र विस्तृत विवरण पेश गर्नुपर्नेछ ।

१२. साकार र बैकको सम्बन्धः— यो बैंक नेपाल सरकारको अर्थ विभाग भातहत हुनाले यम ऐनबमोजिम सरकारको राय वा स्वीकृतिलिनु पर्दा अर्थ विभाग मार्फत लिनु पर्ने छ ।

१३. नोट विभाग र बैंक विभागको पृथक्करणः—

- (१) यो बैंकका नोट विभाग र बैंक विभाग दुईभिन्ना भिन्नै अं हुनेछन् । नोट निष्काशन सम्बन्धी काम नोट विभागबाट र अरु सबै काम बैंक-विभागबाट हुने छन् । नोट विभागको सम्पतिबाट नोट विभागको बाँडेक अरु विभागको लोकप्रानो भर्न भराउन पाइने छैन ।
- (२) अहिले चल्न चल्तीमा रहेका र पछि निष्काशन हुने नेपाली नोटको तिरो भरो गर्ने जवाफदेही नोट विभागको हुनेछ ।

१४. बैंकको हराहिसाव तथा काम कावाइको रिपोर्टः—

- (१) सरकारले नेपाल गजेटमा प्रकाश गरी दिइका निरमबमोजिम बैंकले आफ्नो मासिक रिपोर्ट सरकारमा पेश गर्नुपर्ने छ । संचालकले पनि यस्तो बैंकको विवरण नियमित तवरले गजेटमा प्रकाश गर्नु पर्नेछ ।
- (२) मासिक—वर्ष अन्त भएको दुई महिनाभित्र बैंकले गभर्नर र मुख्य एकाउन्टेन्टको सही परेको र बाड्नेले रुझत प्रमाणित गरेको वार्षिक

हर हिसाब तथा बैंकको वर्ष भरको काम काज बारे समितिले तयार पारेको रिपोर्ट सरकार छेउ पेश गर्नु पर्नेछ, यस्तो हरहिसाब तथा रिपोर्ट नेपाल गजेटमा सरकारद्वारा प्रकाशित हुनेछ।

१५. कृषि कर्जा शाखा:— कृषि कर्जा सम्बन्धी समस्याको अध्ययनका निमित्त बैंकले एउटा कृषि कर्जा शाखा खोल्नेछ।

१६. शाखा प्रशाखा:— बैंकले आफ्नो काम सुचारुरूपले चालिँदा बखत नेपाल राज्यभर ठाउँ ठाउँमा शाखा खोल्न सक्नेछ। नेपाल बाहिर भारत वा अन्य मुलुकमा शाखा खोल्नु परेमा सरकारको अनुमति बिहृपर्व। खोल्नका शाखा बन्द गर्नु परेमा पनि सरकारको अनुमति नलि बन्द गर्नु हुदैन।

१७. समितिको नियम बनाउने अधिकार:—

(१) यस ऐनमा लेखिएका कुराहरू कार्यान्वित गर्ने सञ्चालक समितिसे सरकारको स्वीकृति लिई नियम बनाउन सक्नेछ।

(२) माथि उपदफा [१] मा उल्लेख गरेको समितिको नियम बनाउने सामान्य अधिकारमा प्रतिकूल प्रभाव नपर्ने मरी खास गरेर देशयका कुनै वा सबै विषयमा सञ्चालक समितिसे नियम बनाउन सक्नेछ।

[क] सञ्चालक समितिले गर्ने कामबोतरिका र समितिभो सभाको कार्यविधि बारे,

[ख] सञ्चालक समितिले गभर्नर र गभर्नरले आफू मुनिका कर्मचारीलाई अख्तियारी सुम्पने बारे,

[ग] चाहिएताबखत संचालक समितिले उप—समिति गठन गर्ने र त्यस्ता उप—समितिको कार्यविधि बारे,

[घ] बैंकका अफिसर तथा कर्मचारको नियुक्ति बाहाली, प्रमोशन, बर्खासी, तनव भत्ता, पेन्सन, बिदा आचरण अनुशासन इत्यादि र भुटन बारे,

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।

[क] ऐन सवालको रीत पुऱ्याई बैंक तर्फबाट गरिने पढा कबुलियत सम्बन्धी शर्त बारे ।

[च] बैंकको छाप चलाउने कार्य विधिबारे ।

[ठ] बैंकको हिसाब तथा ब्यालेन्ससीट राख्ने तयार गर्ने ढाँचा बारे ।

[ज] नेपालमा रजिष्टर्ड भएका बैंकहरूको यस बैंकसँगको सम्बन्ध र याता बैंकहरूले पेश गर्नु पर्ने रिपोर्ट विवरण बारे ।

[झ] हराएको; चोरीएको, ज्यातिएको नोटको मसह्रा नर्ा दिने बारे र

[ञ] साधारणतः बैंक कारवाई सुचारु रूपले चलाउने बारे ।

परिच्छेद ३.

काम कारवाई

१६. नोट निष्काशनः—

[१] नोट निष्काशन गर्ने बारे २०१२।१।१६।२ को आबमोहरका नियम अनुसार नेपाली नोट चलन चल्तीमा ल्याउने एकाधिकार यो नेपाल राष्ट्र-बैंकलाई हुने छ । यो दफा लागू भएपछि सरकारले आफ्नै नोट निष्काशन गर्ने छैन सरकार र बैंकले निर्धारित गरेको अवधि सम्म सरकारले छापी राखेका नोट सरकारबाट लिई सरकारको स्वीकृति प्राप्त गरी यस बैंकले निष्काशन गर्ने छ । सो अवधि नाघेपछि बैंकले आफ्नै नोट छापी सरकारको स्वीकृति लिई निष्काशन गर्ने छ । बैंक द्वारा निष्काशन गरिएका नोटको मुक्तानी बैंकले दिन नसकेमा तत्सम्बन्धी जवाफदेही सरकारको हुने छ ।

[२] यो ऐन प्रारम्भ हुनु मन्दा भएपछि सरकारले चलन चल्तीमा निकालेका नोटको दायित्व यस बैंकमा सारिने हुनाले सो निष्काशित नोटको सुरक्षण [रिजर्भ] वापत रहेको सम्पत्ती पनि यस बैंकको नोट विभागमा सारिने छ ।

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट १२५ गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।

- [१] हाललाई यस बैंकले एक रुपैयाँ, पाँच रुपैयाँ, दस रुपैयाँ र सय रुपैयाँ दरको नोट निकाल्ने छ । संचालक समितिचे मनासिब ठहर्‍याएमा सरकारको स्वीकृति लिई अन्य दरका नोट पनि बैंकले निकाल्न सक्ने छ ।
- [४] नोटको चित्र, आकार, र कागज संचालक समितिका सिफारिस उपर विचार गरी सरकारले निर्णय गरिदिएबमोजिम निर्धारित हुने छन् ।
- [५] यस बैंकद्वारा निष्काशन गरिएका नोट नेपाल राज्यभर लेनदेनको व्यवहारमा नोटमा अंकित रकमको निमित्त कानून प्रारथ [लिमिटेड] हुने छन् ।
- [६] संचालक समितिको राय लिई सरकारले गजेटमा सूचना प्रकाश गरी जुनसुकै दरको पनि नोट निर्धारित नियमानुसार कुनै तोकिएको ठाउँ वा अड्डामा बाहेक अन्यत्र नचल्न मनाउन सक्तछ ।
- [७] व्यापारिको भेटिएको बथरा छुनिएको नोट बैंकले पुनः निष्काशन गर्ने छैन ।
- [८] कुनै दर वा दरहरूको नोटको साटो अरु दर वा दरहरूको नोट भएमा नोटको साटो रुपैयाँ वा रुपैयाँको साटो नोट कसले साटन आएमा बैंकले तुरुन्त सट्टी गरी दिनु पर्दछ । नोटको साटो रुपैयाँ सट्टी गरी दिने कामको निमित्त चाहिने रुपैयाँ बैंकले नोट दिई सरकारबाट लिनेछ । बैंकको मागबमोजिम सरकारबाट बैंकलाई रुपैयाँ प्राप्त नभएमा बैंकले नोटको साटो रुपैयाँ सट्टी गरी दिनकरलाग्ने छैन ।
- [९] यसविषयमा अरु ऐन सवाल नियममा जेसुकै लेखिएको भएता पनि हराएको, चोरिएको वा चर्‍यातिएको नोटको सरकार वा बैंकबाट सट्टा भर्ना पाउने हक कुनै व्यक्तिको हुनेछैन तर यस बारेमा नियम बनाई सरकारको स्वीकृति लिई बैंकले तदनुसार मुनासिब माफिक सट्टा भर्ना दिन सक्ने छ ।

१६. सरकारी कारवारः—

- (१) यस बैंकले सरकारलाई आर्थिक विषयमा सल्लाह दिने छ ।
- (२) सरकार र बैंकको मंजूरनामा मुताविक सरकारको समस्त आम्दानीको रकमबिना व्याज यस बैंकमा जम्मा रहने छ र यसरी जम्मा हुन बा-
एको रकमले खासै सम्म सरकारको आदेशानुसार बैंकले भुक्तानी दिने,
सटही गर्ने, रुपैयाँ पठाउने इत्यादि बैंक विषयक कारवार गर्नेछ ।

तर यो बैंकको शाखा वा एजेन्ट नभएका ठाउँमा सरकारले आफ्नो-
खुशी अरुनै बैंक वा अड्डा मार्फत उपरोक्त कारवार गर्ने छ ।

२०. पूँजीको परिचालन र राष्ट्र ऋणको व्यवस्थाः—

- (१) यस बैंकले मुलुकको विकाशका निमित्त पूँजी र संचित धनलाई बलि
शील गराउने प्रयत्न गर्ने छ
- (२) सरकार र बैंकले मंजूर गरेका शर्तमा राष्ट्र ऋण सम्बन्धी समस्त कार्य
यसै बैंकद्वारा सम्पादन हुनेछ ।
- (३) मंजूरनामा गर्ने शर्तमा सरकार र बैंकको मतभेद भएमा सरकारले तो-
किदिएका शर्तबमोजिम बैंकले काम गर्नु पर्ने छ

२१. विदेशी विनियमः— बैंकको राय बुझी सरकारले तोकिएको सटही
दरमा नेपाली र विदेशी मुद्रा सटही गर्ने कारवारको एकाधिकार यस बैंक-
लाई प्राप्त हुनेछ । विदेशी मुद्रा नियन्त्रण गर्ने बारे बैंकको राय लिई सरका-
रले नियम बनाई जारी गर्ने छ ।

२२. उधारको (क्रेडीट) नियन्त्रणः— सरकारको निर्देशानुसार यस बैंकले उधार
(क्रेडीट) को नियन्त्रण गर्ने प्रयास गर्ने छ । उधार नियन्त्रण गर्ने बारे बैंकको
राय लिई सरकारले नियम बनाई जारी गर्ने छ ।

२३. बैंक प्रयालाई प्रोत्साहन:—

- (१) नेपाल बैंक प्रयालाई विकसित र नियमित भराउन यस बैंकले प्रयास गर्ने छ ।
- (२) सरकार र राष्ट्रबैंकले निर्धारण गरेका नीति र नियम अनुसार नरु बैंकहरूले यस बैंकमा नगद मौजदात राख्नु पर्ने छ ।
- (३) आवश्यक परेमा यस बैंकले आफ्ना तजवीजले तत्त लेखिएबमोजिमको धीतो लिई परस्परमा मंजूर गरिएका शर्तमा नेपालमा स्थापित भएका नरु बैंकलाई कर्जा दिन सक्ने छ ।
- (क) नेपाल सरकार वा अन्य विदेशी सरकारको सिक्कुरीटी प्रसीसरी नोट
- (ख) सुनाचाँदी वा सुना चाँकादीका गर गहना,
- (ग) विब अफ एक्सचेंज ।
- (४) यस बैंकले बनाईदिएका नियमानुसार तोकिएका समय समयमा नरु बैंकहरूले रीपोट विवरणहरू यस बैंकमा पठाउनु पर्छ । कमसेकम वर्षको एक पटक यस बैंकले नरु बैंकको निरीक्षण गर्ने छ ।
- (५) माथि उपदफा (२) र (४) मा लेखिएबमोजिम नरु बैंकहरूले नगरेमा वा गर्न नदिएमा यस बैंकले यस बारे सरकारको स्वीकृति लिई जारी भएको नियमानुसार दण्ड तिर्नु पर्ने छ ।

२४. उद्योग धन्दाका लागि प्रोत्साहन:— सरकार तथा बैंक दुवैले मुनासिव ठहर्ना-
एमा बैंकले यथेष्ट जमानत लिई खानी, रेलवे, सडक सिमेन्ट आदि उद्योग
धन्दाका निमित्त मुनासिव माफिकको रकम सापठ दिन सक्ने छ ।

२५. नरुकारवाई:— माथि दफा दफामा लेखिएका काम कारवाई बाहेक यस
बैंकले देहायमा लेखिएका कारबारे गर्ने अधिकार पाएको छ ।

- (१) सरकारका अतिरिक्त अरु व्यक्ति वा संस्थाका माथमा बिना व्याप
साता खोल्ने ।
- (२) पैक, छाप, हुन्डी दिने लिने ।
- (३) बट्टा लिई बिच अफ एक्सचेंजको पुनः भुक्तान (रिटर्नकाउन्ट) दिने ।
- (४) बैंकको जाँच जेथा धोती बन्धक राखी आफ्नो मूल धनको अंक
नबढाई अरु संग सापट लिने ।
- (५) कृषि सहकारी संस्थ हरूलाई मुनासिब शर्तमा सापट दिने ।
- (६) नेपाल सरकार वा अन्य सरकारको सिक्कुरिडी प्रमिशरी नोट खरिद
बिक्री गर्ने र तिनको साँवा व्याज छठाउने समेत ।
- [७] सरकार र बैंकको निमित्त प्रतीसपत्र [लेटर अफ क्रेडिट] दिने चलाउने ।
- [८] सुन, चाँदी, गिन्नी, असर्फी खरीद बिक्री गर्ने ।
- [९] नेपाल राज्यभर तथा विदेशमा हुन्डी तार बाबिद्वारा रुपैयाँ पठाउने
फिकाउने ।
- [१०] नेपाल सरकारलाई जरुरत परेमा सरकार र बैंकले मन्जूर भरेको शर्तमा
चार महिनाभित्र चुक्ती गर्ने गरी सापट दिने ।
- [११] देहावका कामका निदिच सरकारको एजेन्ट बन्ने ।
 - [क] सिक्कुरिडी, प्रमिशरी, नोट खरीद बिक्री गर्ने ।
 - [ख] सुन, चाँदी, गिन्नी, असर्फी खरीद बिक्री गर्ने ।
- [१२] असल मर्हपने रकम बापत बैंकको कटमावा पर्न आएको धन वा
अचल जाय जेथा लिने र बिक्री गर्ने ।
- [१३] नेपाल राज्य बाहिरका कुनै बैंक वा मुद्रा चलाउने प्रमुख अधिकारी
वा अन्तरराष्ट्रीय बैंकमा साता खोल्ने । तिनको एजेन्ट बन्ने र
अन्तर राष्ट्रीय बैंकको शेयर लिने ।

[१४] यस ऐनबमोजिम गर्नुपर्ने कार्य सम्पादन गर्दा अथवा पाएको अधिकार प्रयोगमर्दा परिभाषा गर्ने अरु जो चाहिने काम गर्ने ।

१६. बैंकले गर्न कर नलाग्ने कामः— यो बैंक देहायका काम गर्न वाध्य हुने छैन ।

[१] बाँकी रकम असुल गर्नु परेमा बाहेक अरु कुनै अवस्थामा कुनै पनि व्यापारी औद्योगिक वा अरु किसिमका संस्थासँग सोझै सम्बन्ध राख्न वा व्यापारमा संलग्न हुन ।

[२] कुनै बैंक वा कम्पनीको शेयर खरीद गर्न अथवा यस्तो शेयर धीतो लिई रुपैयाँ सापट दिन ।

[३] बैंकको आफ्नो अथवा बैंकका कर्मचारी यस्तै घरका निमित्त आवश्यक परेमा बाहेक अरु अवस्थामा जग्गा जमीन घर आदि अचल सम्पत्ति धीतो लिई कर्जा दिन ।

[४] बिना धीतो कर्जा वा सापटी दिन ।

[५] गुठीको शेष जमानत लिई कर्जा दिन ।

[६] बाहेका बखत तुरुन्त मुस्कानी दिनुपर्ने बील दिन वा लिन ।

परिच्छेद ४

विविध

१७. अडिटर [१] सरकारले बैंकको हर हिसाब जाँचन कमसेकम दुईजना अडिटरहरू [लेखा परिक्षक] नियुक्त गर्ने छ र तिनीहरूको फीस सरकारले तोकिएको बमोजिम हुनेछ ।

[२] सरकारले चाहेमा जुनसुकै बखत विशेष अडिटरद्वारा बैंकको हर हिसाब जाँचन गर्न सक्नेछ ।

[३] हर एक अडिटरलाई बैंकले आफ्नो वार्षिक ब्यालेन्ससीटको एक प्रति दिनु पर्नेछ र अडिटरले तत्सम्बन्धी भाउचर र कामजात सहित बैंकको

हर हिसाब जाचनु पर्नेछ। बैंकले राखेका बहीखाताको फिरिस्त प. येक
बडिटरलाई दिइने छ र बडिटरले चाहेमा बैंकका जुनसुकै बहीखाता
तथा तत्सम्बन्धी कामजात पनि हेर्न पाउनेछ। कामको निमित्त मद्दत
च. हिपमा बडिटरले आफ्नो एकाउन्टेन्ट वा अरु कसैलाई काममा ल-
गाउन पाउनेछ। हर हिसाब जाचने सिल सिडामा बडिटरले बैंकका जु-
नसुकै संचालक वा अफिसर हुनन पाउनेछ।

[४] भाषि उपदफा [३] मा लेखिएबमोजिम हिसाब जाचि सकेपछि बडि-
टरले आफ्नो रिपोर्टमा देहायका कुराको स्पष्ट उल्लेख गरी सरकार
छेउ रिपोर्ट पेश गर्नु पर्नेछ।

[क] बैंकले तयार गरेको ब्यालेन्ससीटमा पर्नुपर्ने कुरा परेको छ छैन र
सो ब्यालेन्ससीटले बैंकको यथार्थ हालत व्यक्त गर्छ गर्दैन।

[ख] हर हिसाब नियमित छ छैन, र

[ग] सोधनी गरिएका कुराको संतोषजनक उत्तर पाएको छ छैन।

२८. लाभ हानी:- हर एक आर्थिक वर्षको अन्त्यमा हुन आएको मुनाफा वा ट-
रिजभे डिप्रिजिएसन र बैंकको भै परी आउने काबको निश्चित समेत जो
चाहिने काम संचालक समितिको तजवीजले परसारी सकेपछि बाँकि रहन
आएको रकम सरकार दाखिल गरीनेछ। कथं कदाचित नोकसानी हुन
आएमा त्यसको सरकारबाट पूर्ति हुनेछ।

२९. हानी नोकसानी बारे अधिकारीहरूको जवाफदेही:- यस बैंकका गभर्नर, संचा-
लक; कर्मचारीहरूले पाएको आख्तयारीबमोजिम कामकाज गर्दा बेइमानी
चिताएको वा जानी जानी भुल बेईसाव भएको रहेनछ भने पनि आएको
हानि नोकसानीको निजहरू व्यक्तिगत तवरले जवाफदेही हुने छैनन्। तर
कसैले यो ऐन वा सो अन्तर्गत बनेको नियम प्रतिकूल काम गरेबाट
जरिवाना भएमा निजहरूले खुदै बेहोर्नु पर्नेछ।

३०. विघटन :—यो राष्ट्र-बैंक सरकारको आदेश बिना विघटन हुने छैन । विघटन हुनु परेमा सरकारले यस विषय दिइएको निर्णयबमोजिम हुनेछ ।

३१. संशोधन :—यस ऐनमा संशोधन गर्न परेमा संशोधन गर्न आवश्यक परेको कारण खुलाई संसदक समितिले सरकारमा आवश्यक सुझाव पेश गरी सरकारबाट निकासामोजिम गर्नु पर्नेछ ।

इति सम्बत् २०१२ साल कार्तिक १८ गते रोज ३ शुभम् — —

आज्ञाले

रामबहादुर बिष्ट

सेक्रेटरी—

कानून तथा संसदिय प्रबन्ध विभाग

गोरखापत्र भाषाखानामा मुद्रित । मेनेजर प्रेमराज शर्मा ।

आधिकारिक मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ ।